

NECÂTÎ BEY'İN NİDÂ GAZELLERİ THE EXCLAMATION GHAZALS OF NECATI BEY'S DIVAN

Şerife YALÇINKAYA*

ÖZET: Bu makalede Necâti Bey Divanı'ndaki nida gazelleri incelenecektir. Nida, Türk gazelinin vazgeçilmez bir ses ve anlam aracıdır. Gazelin genel yapısından bazı farklar gösteren nidâ beyitleri hemen her gazelde kullanılır. Öte yandan bu kullanımın dışında tamamen nidadan oluşan gazeller de vardır ve bu çalışmada onların sınıflandırması denenmiştir. Necâti Bey Divanı'ndaki 650 gazelin 60'ı bu türdendir. Bu gazeller çalışmada "Nidâ Gazelleri" olarak adlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Necâti, gazel, nidâ sanatı, nidâ gazelleri, gazelde yapı

ABSTRACT: In this paper, the ghazals of Necati Bey's Divan will be analyzed in the usage of exclamation. Exclamation is an inevitable tool of the Turkish ghazal. Exclamation couplets, showing some differences from the general structure, are used more or less in every ghazal. On the contrary, in this article it will be clarified that ghazals totally consist of exclamation. In Necati Bey's Divan sixty of six hundred fifty ghazals are composed in this style. Moreover, it will be claimed that these sixty ghazals may be called as "exclamation ghazals."

Key words: Necâti, ghazal, exclamation, ghazals of exclamation, form of the ghazal

*Yrd. Doç. Dr. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İzmir.
serife.yalcinkaya@ege.edu.tr

1.GİRİŞ

Metinler üzerine çalışanların ortak kanaati konuların belirli ve sınırlı olmasına rağmen eseri orijinal kılanın iç düzenlemeleri yapı ve üslup olduğudur. Mensur olsun, manzum olsun edebî metinlerde de farkı burada aramak gereklidir. Mensur metinler üzerinde yapı tekrarlarına dayalı çalışmalar özellikle yapısalcı çalışmalarla denenmiştir (Propp, 1987; Yağcı, 2001). Masal, hikâye v.b. anlatmalar için söz konusu edilen yapı tekrarları ve kalıplarının benzerleri manzum metinler için de söz konusudur. Cem Dilçin'in Fuzûlî gazellerinde ikili yapılar üzerine yaptığı çalışma bir şairin metin tespitinde ve üslubunun belirlenmesinde bazı temel şahsî kullanımların önemini göstermektedir (Dilçin, 2001). Dolayısıyla, şairler sadece sevilen, başarılı gazelleri nazire, tahmis vb. yollarla tekrar etmemişler, belli yapıları da tekrarlamışlar, şiirlerini bazı kalıplara oturtmuşlardır. Bu yapıların şaire özgü ve onun üslubunun belirleyicisi olabileceği gibi, beğenilen şiirler yoluyla da taşınabileceği kanaatindeyiz. Bunların ortaya çıkması için de gazelde yapıya dayalı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Şair gazelini söylerken tıpkı kafiye sözlüklerini kullanmak veya hangi harfe hangi kafiyelerin geleceğini bilmek gibi, çoğu kez edebî sanatlara dayanan bazı yapılardan da anlatacağı konuya uygun destek almış ya da tamamen insiyâkî tercihte bulunmuştur. Tezat, tekrar, tenasüp, özellikle leff ü neşr ve nidâ sanatları bunlardan şiirde yapı oluşturmaya en müsait olan sanatlar olmalıdır. Bu ve benzeri sanatlarla ya da anlatma kalıpları ile oluşturulan gazellerin tıpkı tanzir edilen şiirler gibi moda olması da söz konusudur ve araştırılması gerekir. Bu yazıda bir başlangıç olarak XV. yy.

şairlerinden Necâtî Beyin gazellerindeki nidâ yapıları değerlendirilecektir.

Necâtî Bey gazeldeki edebî sanat temelli kalıpların takibi için ideal örneklerden biridir; çünkü, hem duru Türkçesi, hem de başarılı şairliği ile kullandığı tekniklerin yayılmasında önemli bir görev üstlenmiştir. Necâtî Divanı'ndaki 650 gazeli yapılar açısından belli bir sistem dâhilinde sınıflandırmak mümkündür. Bu çalışmada böylesi bir tasnifin ilk ayağı olarak *nidâ gazelleri* diye adlandırdığımız grup ele alınacaktır.

Nidâ sanatı gazelin temel elemanlarından biridir. Mahlas beytinin vazgeçilmez kurgusu çoğu kez bu sanat üzerine kuruludur. Yine *hüsn-i matla* ve *hüsn-i makta* 'lar, bir başka söyleyişle *beytü'l-gazeller* büyük oranda nidâ sanatına dayanırlar. Sûfiye, zâhide, sabah yeline v.s. nidâlar çoğu kez *hikmet - nasihat* taşıyan içerikleri ile ana yapıdan *çıkma* fonksiyonundadırlar ve gazeli hem sesçe, hem de anlamca *kırarlar* (Yalçınkaya, 2008, s. 149-162) . Ali Şir Nevâî, Divan önsözünde bu beyitleri *mev'ıza beyti* olarak adlandırır ve gazelde konu bütünlüğünü vazgeçilmez bir ön şart olarak görmekle birlikte her gazeline nasihat içeren bir beyit ilave ettiğini, buna uymadan gazel söylemenin boşuna emek vermek olduğunu kaydeder (Üzgör, 1990, s.78) . Dolayısıyla nidâ sanatına başvurulmayan bir gazel hemen hemen yoktur. Bu çalışmada gazelde sayılan fonksiyonlarıyla yer alan nidâ sanatları değil, *nidâ'nın* bütünüyle gazele hâkim olduğu örnekler, *nidâ gazelleri* terimi ile ele alınacaktır. Ayrıca beyitte nidâ kelime / kelimeleri ile yer almayan gizli nidâlar içeren beyitler nidâ beyti ve bunları içeren gazeller de nidâ gazeli kabul edilmemişlerdir. Bunun sebebi çok

açıktır. Şair nidâyı eğer gizliyorsa matlada açtığı nidâ kalıbı devam ediyor demektir; bu da gazeli nidâ gazeli olmaktan çıkarır.

Necâtî Bey Divanı'nda tamamen nidâ sanatına dayanan ve hemen her beyti (1 veya 2 beyit istisnası ile, ki bu istisnanın sebebi izaha çalışılacaktır) nidâ ile kurulan 60 gazel bulunmaktadır. Bu sayı tüm Necâtî gazellerine oranlandığında (650 gazel) divanın % 11'ini teşkil etmektedir. Bu gazellerin Tarlan neşrindeki gazel numaraları şöyledir: 4, 6, 10, 12, 14, 31, 33, 40, 42, 47, 49, 52, 59, 64, 189, 253, 294, 297, 307, 308, 326, 330, 331, 336, 341, 343, 344, 345, 348, 349, 352, 354, 358, 362, 368, 369, 376, 381, 398, 407, 409, 414, 434, 437, 440, 457, 475, 478, 494, 509, 517, 530, 537, 567, 570, 594, 598, 609, 629, 650.

Gazellerin değerlendirilmesi neticesi vardığımız sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Tüm beyitleri nidâ ile kurulu gazeller:

Necâtî Bey Divanı'nda 20 gazelde beyitlerin tamamı nidâ ile kuruludur. Tarlan neşrindeki numaralarına göre bu gazeller şunlardır: 10, 47, 52, 189, 253, 308, 330, 345, 348, 349, 352, 354, 358, 376, 457, 478, 567, 598, 629, 650.

Bunlardan 349. gazel tamamen nidâ kelimelerinden oluşmuştur (Tarlan, 1997, s. 357). Gazelin yapısı "Esselâm ey (esselâm) kalıbına dayanır. Bu yapı ilk beyite bağlı tüm ikinci mısralarda tam olarak kafiye dışı ilk mısralarda ise son kelimesi (esselâm) eksik olarak tekrarlanır:

Esselâm ey şâh-ı merdân esselâm
Esselâm ey sırr-ı pinhân esselâm

*Esselâm ey kâşif-i ilm-i ledün
Esselâm ey cümle bürhân esselâm*

*Esselâm ey dürr-i deryâ-yı ilâh
Esselâm ey gevher-i kân esselâm*

*Esselâm ey zât-ı pâk-ı Mustafa
Esselâm ey nûr-ı imân esselâm*

*Esselâm ey sâkî-i kevser imâm
Esselâm ey kible-i cân esselâm*

*Esselâm ey Haydar-ı Düldül-süvâr
Esselâm ey halk-ı Rahmân esselâm*

*Esselâm ey zâhir ü bâtın ayân
Esselâm ey sırr-ı pinhân esselâm*

Anlaşılabilereği gibi ilk beytin ikinci mısraı ile son beytin ikinci mısraı mütekerrirdir ve bu da geleneğe uygundur. Yine dikkat edileceği üzere bu gazelde mahlas beyti yer almamaktadır. Tarlan neşrinde Hz. Muhammed na'tinin ardından verilen Hz. Ali na'tinin ilk beş beyti bu gazelin aynıdır (Tarlan, 1997, s. 21-22). Muhtemelen Necâti'nin bu na'ti ilk beş beyite farklı iki beyit ilavesi ile gazeller arasına da alınmıştır. Tarlan neşrindeki na't dokuz beyittir ve son beyitte şâir mahlasını söylemiştir. Ayrıca son beytin

ikinci mısraı makta beytinin ilk mısraı ile mütekerrirdir. Mehmet Çavuşoğlu, Necâtî Bey Divanı'nın Tahlilinde Hz. Ali bahsinde na'te gönderme yapmış, hemen hemen aynı olan gazelden söz açmamıştır (Çavuşoğlu, 2001, s. 50-51, dip not: 64). Bu gazelin mahlas beyti içermemesi, müstensihlerce sehven veya müellifçe değiştirilmek üzere divana eklenmiş olması ihtimâlini düşündürmekle birlikte Tarlan neşrinde bu gazele ait bunu destekler hiçbir not ve aparat kaydı bulunmamaktadır.

Tamamı nidâ beyitlerinden oluşan gazellerin ondört tanesinde nidâ redifte yer almaktadır. Bu gazeller ve kafiyelenişleri şöyledir¹: -âra meded (47), -âhdan meded (52), -â yetiş (253), -ân eyler begüm kaşun gözün gamzen (308), -es gönöl (330), -âya dostum (345), -â kıblem (348), ögöl ömrüm kocul cânım (354), -itmişdür ey sanem (358), -u çok sevdüğüm (376), âh Allâh (457), -âh ah (478), -ânım Şeyhî (629), âh Memi (650).

Görülebileceği gibi bu gazellerden iki tanesi bir kimseye hitaben (Şeyhi, Memi) yazılmışlardır. Her biri redif nidasının yanı sıra âh, vâh v.b. nidâlarla ve özellikle de ey ile başlayan nidâ kelimeleri ile desteklenmektedirler.

Diğer beş gazelin her bir beyti farklı nidâ kelimeleri ile kuruludur. Bunlardan dördü beş, 598. gazel yedi beyitlidir. Bu gazeller ve her beyitlerinde yer alan nidâ kelimeleri şöyledir:

10. gazel: ey sanem, dostum, ey bâd-ı sabâ, ey hilâl-ebrû, ey Necâtî,

189. gazel: nigârâ, ey dilber, şâhâ, ey serv, Necâtî,

¹ Parantez içindeki rakam Tarlan neşrindeki gazel numarasını göstermektedir.

352. gazel: Allâh yâ kerîm, şehâ, pâdişâhum, ey şehsüvâr, ey dişleri dürr-i Aden,

567. gazel: ey gönöl, ey gönöl, ey şeh, ey hûn-ı ciger, ey Necâtî.

598. gazel: dilberâ, begüm, ey şem'-i cem-ârâ, billâh dostum, ey cefâ-ger, ey güneş, dostlar, Necâtî.

Bu grup gazellerin 11'inde seslenilen sevgili, Hz. Ali ve kişi adlarıyla yer verilen muhatablardır; 4'ü Allah'a yakarış ve meded umma ihtivâ eder; 3 gazelde ise muhatab "lirik şiirde tecrid edilen ben"dir. Bu gazellerden 10., 47., 352. ve 567. gazelerde muhatab, "bâd-ı sabâ, gönöl Allâh ve şeh"e nidâlarla değiştirilmiştir. 567. gazelde bu muhatab değişikliğinde "dedim dedi" söz kalıbının da rolü vardır.

253. gazel 1. ve 4. beyitlerde ey bî-vefâ nidâ tekrarını taşır, kanımızca bu, 253. gazelin karışmış bir gazel olması ihtimâline işaret etmektedir.

2. Bir beyti nidâ dışı söylenen gazeller:

şairlerin yek-âhenk gazellerinde yapıyı nidâ ile kırması gibi (Yalçınkaya, 2008, s. 157-159) nidâ ile teşekköl eden gazelerde de yapının nidâ içermeyen bir veya iki beyitle kırıldığı anlaşılmaktadır. Necâtî Bey Divanı'ndaki nidâ gazellerinin 24'ü bu türdendir. Bu gazellerin numaraları şunlardır: 4, 6, 12, 14, 33, 42, 49, 59, 297, 307, 326, 341, 343, 368, 369, 398, 409, 414, 434, 437, 440, 494, 517, 530.

Bu gazeller ve her beyitlerinde yer alan nidâ kelimeleri şöyledir:

4. gazel: ey saâdet âfitâbı, pâdişâhum, dilberâ, _____, ey gözüm, ey Necâtî

6. gazel: hey miskîn, ey fakîr, ey bü'l-heves, ey azîzüm, _____, dostum, ey gül-izârüm,

12. gazel: ey dilber-i ra'nâ, ey perî, zâhidâ, _____, Necâtî,

14. gazel: ey sanem, ey hilâl-ebrû, _____, ey mahrû, ey gönöl, Necâtî,

33. gazel: ey kaşları kemân, _____, ey güneş, eyâ serv-i hoş-hırâm, yârâ, ey bâgbân, Necâtî,

42. gazel: ey gamze, dilâ, ey tîr-i müje, gönöl, ey serv-i revân, _____, Necâtî,

49. gazel: ey hurşîd-had, hey elâ gözlüm meded... meded, ey boyı servüm, _____, ey gönöl, ey lâle-had, pâdişâhum,

59. gazel: ey meh-i bî-mihr, yâ Rab, ey lâle-ruh, _____, ey gönöl, yoldaşlar, pâdişâhum,

297. gazel: ey perî, _____, ey sultân-ı hûbân, ey meh-i hargeh-nişîn, ey hümâ, âh, şehâ (nüsha farkıyla),

307. gazel: _____, ey serv-i gül-izâr, ey sanavber, begüm, Necâtî,

326. gazel: nigârâ, yâ Rab, _____, ey gül-rû, Necâtî,

341. gazel: gönöl, gönöl, ey şem-i hidâyet, _____, eyâ sofî,

343. gazel: ey dil, ey gam-ı dil-ber, ey cân, _____, ey nigâr-ı seng-dil,

368. gazel: benüm devletlü sultânüm, cânâ, benüm şem-i şebistânüm, benüm cânüm, _____,

369. gazel: ey mâhum benüm, şâhum benüm, Allâhum benüm, _____, ey Necâtî

398. gazel: dostum, bre zâlim, _____, hey ey dost, ey Necâtî

409. gazel: ey hayâl-i dost, _____, ey gam, ey hat, Necâtîyâ,

414. gazel: ey bâgbân, ey gam, ey dilber, _____, Necâtî,

434. gazel: şâhâ, nigârâ, _____, ey dilber, Necâtî,

437. gazel: ey benüm gün yüzlü mâhum, ey kapısı secde-gâhum, hey benüm zülf-i siyâhum, _____, pâdişâhum,

440. gazel: dostlar, ey Yûsuf-ahd, ey gönül, _____, be Necâtî,

494. gazel: sofî, ey fakîh-i millet, ey zâhid-i riyâyî, _____, Necâtî,

517. gazel: ey mâh, vey necm-i saâdet, _____, ey yiri göki yaradan Allâh, hey,

530. gazel: ey zâhid, ümîdüm devletüm vârum, _____, ey gül-i ra'nâ-yı bostânî, Necâtî.

Nidâlardan da anlaşılabilirceği gibi rind ü zâhid hakkında olan 494. gazel hariç, tüm gazelerde nidâ edilen ana muhatab sevgilidir. Bu nidâ gönül, Necâtî v.b. nidâlarla “lirik ben”e yani özele veya sofî, zâhid, bâgbân v.b. nidâlarla genele döner.

4. gazelde $4/6^2$, 6. gazelde $5/7$, 12. gazelde $4/5$, 14. gazelde $3/7$, 33. gazelde $2/7$, 42. gazelde $6/7$, 49. gazelde $4/7$, 59. gazelde $4/7$, 297. gazelde $2/7$, 307. gazelde $1/5$, 326. gazelde $3/5$, 341. gazelde $4/5$, 343. gazelde $4/5$, 368. gazelde $5/5$, 369. gazelde $4/5$, 398. gazelde $3/5$, 409. gazelde $2/5$, 414. gazelde $4/5$, 434. gazelde $3/5$,

² İlk rakam beytin kaçınıcı beyit olduğunu, ikinci rakam ise gazelin kaç beyitli olduğunu göstermektedir. Sözelimi 4. gazelde 4. beyit nidâ dışıdır, gazel 6 beyitlidir.

437. gazelde 4/5, 440. gazelde 4/5, 494. gazelde 4/5, 517. gazelde 3/5, 530. gazelde 3/5. beyitler nidâ kelimesi içermezler.

Görölebileceği gibi, nidâ içermeyen beyitler 5 beyitten oluşan 15 gazelin 5'inde 3. beyittir, 7'sinde 4. beyittir, 1'inde matla, 1'inde de makta, 1'inde de 2. beyittir. Bir beyti nidâ dışı söylemede ağırlığın hangi beyitte olduğuna dair anlamlı bir tablo çıkmamakla beraber kanımızca hüsn-i maktaların aynı edâda giden bir söyleyişte daha çok (15 gazelin 7'sinde) dışarıda bırakılması dikkat çekicidir.

Bu grupta nidâ dışı bir beyti olan 7 beyitli, 7 gazel ve bir de 6 beyitli gazel bulunmaktadır. Bu gazelerde nidâ dışı söyleyişin yerinde bir istikrâr bulunmamaktadır.

14. gazelde 3. beyitte “didüm - didi”, 4. beyitte “didi”, 42. gazelde 6. beyitte “didüm - didi”, 343. gazelde 3. beyitte “didi”, 368. gazelde “didüler” söz kalıpları kanımızca nidâ yapısının kırılmasında fonksiyon taşımaktadırlar.

3. Nidâ dışı birden fazla beyit içeren gazeller:

Necâtî Bey Divânı'nda bu türden 14 gazel bulunmaktadır. Bu gazeller şunlardır: 31, 40, 331, 336, 344, 362, 381, 407, 475, 509, 537, 570, 594, 609.

31. gazel: _____, ey pîr-i mey-fürûş, _____, ey pâdişâh-ı hüsn, ey dür-i yetîm, ey Hızır-ı pey-huceste, cânâ,

40. gazel: dilberâ, _____, ey yüzi bayrâm, _____, zâhidâ, ey Necâtî,

331. gazel: mâhum, hey... pâdişâhum, _____, ey belâsı kısmet-i lutf-ı ilâhum, ey beni hecri ile hâk eden, _____, _____, devletüm âsâyişüm püşt ü penâhum,

336. gazel: ey dil, ey sofî, _____, hey vefâsız güzel, ey dil, _____, Necâtî,

344. gazel: ey gönül, ey kamer-ruh, _____, ey felek, _____, _____,

362. gazel: _____, vâizâ, nâsihâ, _____, gel beru, sâkîyâ, _____, ey Necâtî,

381. gazel: _____, ey gül, _____, ey kâküli yollar basıcı, _____, cânâ, _____, Necâtî,

407. gazel: ey yüzi gül, ey saçı bîmâr, ey gözi ahşama karşı uyumaktan nâtüvân, _____, _____, ey Necâtî,

475. gazel: _____, ey Yûsuf-ı gül-çihre, ey bâd-ı sabâ, _____, _____, ey serv-i çemen, ey bâd, Necâtî, _____,

509. gazel: sofî, _____, ey ecel, ey gönül, ey melek, _____, _____, _____,

537. gazel: âh.... ey gün yanaklı... âh, âh, ey dost... âh, ey yüzi hûrşîd, _____, _____, âh,

570. gazel: ey gönül, ey gönül, ey sâgar, _____, _____, ey Necâtî,

594. gazel: be hey kâfir, elâ ey devlet-i dünyâyâ tâlib, be hey sofî, ey beden, _____, _____, Necâtî,

609. gazel: sofî, _____, nâsih, ey dil, _____, Necâtî.

6-9 beyitten kurulu kimi gazeller birden fazla beyitte nidâ istisnâsı içermelerine rağmen nidâ gazelleri olarak değerlendirilmişlerdir. Bunun temel sebebi gazeldeki nidâların genel nidâ üslûbunda belirleyici olması ve nidâ beyitlerinin daha önce değinildiği gibi, hüsn-i matla, hüsn-i makta veya sadece beytül-gazelle sınırlı olmamasındandır. Üstelik bu gazellerin bir

kısmında iki gazelin birleşmesi, nüsha farkı ile değişen kelimededen kaynaklanan eksiltili nidâlar veya beyit fazlalıkları ihtimallerini de her zaman göz önünde bulundurmak gereklidir. Sözelimi; 64. gazel bir nidâ gazeli olmasına karşın 5, 6, 7 ve 9. beyitleri nidâ içermez. Bunun sebebi iki ayrı gazelin birbirine karışmış olmasıdır. Bunu Tarlan neşrinde şöyle ifade eder:

“Kafiyeler tekerrür ettiğine göre bu ayrı ayrı iki gazel veya bir nazirenin beyitlerinin ilâvesi ile on beyite iblağ edilmiş bir gazel olacaktır.”(Tarlan, 1997, s. 185, dip not: 10)

Bu grup gazellerde muhatabın sevgiliden “lirik ben”e döndüğü örnekler yanında (40, 331, 336, 381, 407, 475, 537); sâkîye, sûfiye, zâhide, nâsiha farklı muhatablar taşıyan örnekler de vardır; bunlar hikmet içerir, rind ü zâhid ikiliği içerisinde, sâkiden yardım alışlarla bu dünyâ ve öte âlem fikirlerini dile getirirler (31, 344, 362, 509, 570, 594, 609). “Dedim – dedi” söz kalıbı bu grupta da, 40. ve 336. gazellerde hem muhatabı ortadan kaldırışı, nidâyı farklılaştırması, hem de nidâ içermeyen beyitlerde kullanılması ile dikkat çekicidir.

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

1. Şairler gazelde belirli formları tekrar ederek kullanırlar ve bu formların tayini şâirin üslûbunun belirlenmesinde önemlidir. Sözelimi nidâ şiirlerini çok kullanan bir şâir olarak Necâti, istifham kalıbını tüm şiire yaydığı 22 gazel yazmıştır. Aynı şekilde

tezatın, leff ü neşrin v.b. sanat ve yapıların da tüm gazele yayıldığı durumların tayini gerekmektedir³.

2. Necâtî Bey, nidâ sanatını şiirin kuruluşunda vazgeçilmez bir yapı taşı olarak görmüş ve onu kimi gazellerinin tamamına, kiminin de geneline yayarak kullanmıştır. Bu gazellerin muhatabı büyük oranda sevgili (tüm genel anlamlarıyla) dir.

3. Nidâ gazelleri muhataba dayandığından bu tür gazelerde redifler, daha çok emir / istek kipindedirler, nidânın redif sesi olduğu durumlarda da iyelik eki taşırlar.

4. Nidâ gazellerinde kullanılan 281 nidâ kelimesi bize şâirin nidâ tekrarından hoşlanmadığını göstermektedir. Necâtî'nin redifte yer almadığı sürece -kendi adı ve gönül nidâsı hariç-, hiçbir nidâsının tekrar sıklığı 3-4'ü geçmemektedir. Sözelimi gazelde çok tercih edilen bazı nidâların Necâtî'deki sıklığı şöyledir: cânâ 3, ey cân 1, dilâ 1, ey dil 4, cânân 0, ey dil-ber 3, ey gönül 10, Necâtî 17, ey Necâtî 9. Buna karşın şâir muhataba şahsî, dolayısıyla da her biri bir kez söylenen nidâlarla seslenmeyi tercih etmiştir. Sözelimi: ey belâsı kısmet-i lutf-ı ilâhum, ey beni hecri ile hâk eden, ey benüm gün yüzlü mâhum, ey dişleri dürr-i Aden, ey gözi ahşama karşı uyumaktan nâtüvân v.b.

5. Gazelde bir sanatın şiire yayılması, gazelin bütünlüğü meselesi için de dikkat çekici veriler sunmaktadır. Necâtî Bey gazelini bir birlik olarak inşâ eder ve gazelinden bir beyit ya da kelime çıkarılamaz / değiştirilemez.

³ Necâtî Bey'in gazelde istifham sanatını tüm şiire yaydığı örnekler üzerine bir çalışmamız hazırdır. Diğer edebî sanat ve yapı kullanımları ile ilgili çalışmalarımız da devam etmektedir.

6. Gazelin yapısındaki çıkarılamaz / değiştirilemez oluş, esasları ile belirlendiği takdirde metin kuruluşunda da hangi aparatın metne dahil edileceği / edilemeyeceği kolayca ayırt edilebilir. Necâtî Bey Divânı'nda sözgelimi 64. gazeldeki karışıklığı rahmetli Ali Nihat Tarlan hoca kâfiye kelimelerinin tekrarından görmüş ve işaret etmiştir. Aynı şekilde nidâ yapılarının takibi de araştırmacıları aynı sonuca götürebilir.

KAYNAKLAR

- Çavuşoğlu, Mehmed: Necati Bey Divanı'nın Tahlili, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2001.
- Dilçin, Cem: Studies on Fuzuli's Divan, The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Harvard University, 2001
- Propp, Vladimir: Masalların Yapısı ve İncelenmesi, (Çev. Hüseyin Gümüş), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara 1987.
- Üzgör, Tahir: Türkçe Divan Dibaceleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 46.
- Yağcı, Şerife: Acâibü'l-meâsir ve Garâibü'n-nevâdir'i -Metin ve İnceleme- (Danışman: Prof.Dr. Tunca Kortantamer) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001, IV+548s.
- Yalçınkaya, Şerife: *Gazelde Kırılma Beyitleri: Beytü'l-Gazeller*, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Ege Üniversitesi Yayını, İzmir, Ocak 2008, S. XIV, s. 149-162.

Başvuru Tarihi: 04-05-2010

Kabul Tarihi: 29-05-2010